

สารนิพนธ์เรื่อง	ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจต่อรองของเกษตรกรไทย ในการจัดทำข้อตกลงเกษตรกรพันธสัญญา
คำสำคัญ	อำนาจต่อรอง / เกษตรพันธสัญญา
นักศึกษา	อัศวิน แสงเกียรติยุทธ
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร.รศกฤษา เอกบุตร
หลักสูตร	นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ
คณะ	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
พ.ศ.	2562

บทคัดย่อ

ในประเทศไทย อาชีพเกษตรกรถือเป็นอาชีพหลักของคนไทยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ภาครัฐตระหนักถึงความสำคัญของอาชีพเกษตรกร จึงมีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ออกมาบังคับใช้เพื่อควบคุมและกำกับดูแลการจัดทำสัญญาในระบบเกษตรกรพันธสัญญา ซึ่งถือเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่จะสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ให้แก่เกษตรกร ถึงแม้ปัจจุบันกฎหมายฉบับดังกล่าวจะประกาศบังคับใช้แล้วก็ตาม แต่การจัดทำสัญญาภายใต้ระบบเกษตรกรพันธสัญญาก็ยังขาดความสมดุลและไม่เป็นธรรม ขาดกลไกในการถ่วงดุลและตรวจสอบ ทำให้เกิดพฤติกรรมเอารัดเอาเปรียบและการทำสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ส่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรรายย่อย ขณะที่เกษตรกรมิได้รับรู้หรือเข้าใจในข้อกำหนดและเงื่อนไขทั้งหมดของสัญญาที่ออกโดยบริษัท เกษตรกรจึงเป็นฝ่ายเสียเปรียบ การทำสัญญาในระบบเกษตรกรพันธสัญญาของไทยจึงยังเกิดปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาอำนาจการเจรจาต่อรอง การคำนวณผลประโยชน์และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรม ปัญหาสัญญาไม่เป็นธรรมและสัญญาสำเร็จรูป ปัญหาการแก้ไขหรือบอกเลิกข้อตกลงในระบบเกษตรกรพันธสัญญา ปัญหาการเยียวยาความเสียหาย ปัญหาการระงับข้อพิพาท เป็นต้น

การศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาจากมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศพบว่า มีหลักการที่ใกล้เคียงกัน โดยมีสาระสำคัญในการส่งเสริมความคุ้มครองและความเป็นธรรม เพื่อให้คู่สัญญาในระบบเกษตรกรพันธสัญญา ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากการจัดทำสัญญา มีการกำหนดให้นำเสนอสัญญาให้เจ้าหน้าที่รัฐเพื่อพิจารณาสัญญา และให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาตรวจสอบสัญญา และในส่วนกรณีการระงับข้อพิพาท โดยมีการกำหนดให้มีคณะกรรมการคนกลาง หรืออนุญาโตตุลาการวินิจฉัยข้อพิพาทก่อนที่คู่สัญญาจะใช้สิทธิในทางศาล ส่วนกรณีประเทศอังกฤษ

ถึงแม้ไม่มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับระบบเกษตรพันธสัญญาออกมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะ แต่ได้ให้ความสำคัญในด้านการคุ้มครองเกี่ยวกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และการคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่า จึงมีการนำกฎหมายเรื่องข้อสัญญาไม่เป็นธรรมมาบังคับใช้เพื่อแก้ไขปัญหานี้

ดังนั้น เพื่อลดปัญหาดังกล่าวข้างต้น สารนิพนธ์นี้จึงมีข้อเสนอแนะให้คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนา ระบบเกษตรพันธสัญญาและภาครัฐของประเทศไทย ควรมีบทบาทในการส่งเสริมมาตรการในการกำกับดูแลการทำสัญญาที่เป็นรูปแบบสัญญามาตรฐาน นอกจากนั้นยังควรส่งเสริมให้นำกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ และวิสาหกิจชุมชนมาใช้บังคับ เพื่อให้เกษตรกรรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง เพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองให้กับเกษตรกร และควรส่งเสริมให้มีกองทุนสวัสดิการทางการเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญา เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตให้แก่เกษตรกร รวมทั้งส่งเสริมให้มีมาตรฐานการตรวจสอบคุณภาพสินค้าทางการเกษตร เพื่อผลิตผลผลิตให้ได้ตามปริมาณ และคุณภาพที่ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรกำหนดไว้ในสัญญา อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายผู้ประกอบการในระบบเกษตรพันธสัญญา